

Megjelenik minden héten négyszer: t. i. a Jelenkor vasárnap, kedden és csütörtökön; a Társalkodó pedig pénteken, mindegyik minden ízben egyegy iven. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-károlyi ház első emeletében, egybűtt pedig minden királyi posta hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupán a bécsi es. f. postahivatali utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésnek s pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Kinevezések, és előléptetések. Országgyűlés: kerületi tanácskozások a városrendezési választványi munkálat, s a jan. 30ki k. k. leiratá adandó fölrás tárgyában; előleges közlés a febr. 10kei förendi ülés eredményéről Budapesti napló. Törvényhatóságok: Somogy megyei közgyűlés) Külföld. (Amerika, Portugalia, Spanyolország, Anglia.) **Értesítő.**

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

A m. magy. kir. udv. kamra a nádssági sóhivatalnál ürességbe jött sómázsameteri ellenőrségre Denk Adolf pozsonyi sómázsámter, s ennek helyére Balogh Antal sóhivatali volt ellenőrt; — a Kossich Anasztáz előléptetése következtében a galinai harminczadnál megüritült utlevélvizsgálói állomásra Michich Antal szászkei harminczadfelügyelőt; — a fraknoi harminczadosi állomásra Kovács Ferenc sopronyi harminczadi irnokot; — a kassai harminczadhivatalnál megüritült helyettesi (vicesgerens) állomásra Murgácz Mihály ottani hivatali irnokot s végre az észéki sóhivatalnál ideiglenrendszerített hivatalbeli másod irnokságra Fiba Mihály észéki hidvámszedőt edemestitette.

Vojtíg János halála által Mármarosban a luhii kerületi erdőszi állomás, úgy a miskolci kir. sópénztárnoki tiszt — nemkülönbén a szolnoki kir. sóhivatalnál az ellenőrt, továbbá a poroszlói ellenőrközdő mázsameteri és szolnoki három mázsameteri állomás ürességbe jöttek.

ORSZÁGGYŰLÉS.

46dik kerületi ülés, jan. 31dikén (folytatás.)

Szentkirályi Mór: Olvassa a kir. városi munkálat 21. Szt. melly a D. fejezet b) pontja alatt a város törvényhatóságáról magánjogi tekintetben szól, s, melly következő: „Magánjogi tekintetben a városi hatóság itél: a) a város határához tartozó ingatlan birtokok iránt bárki ellen támasztott mindennemű követelések fölött; b) minden állandó lakosok ellen, ha nemesek is, de a város határára kívül ingatlan értékkel nem bírnak, bár minemű követelések fölött, a hatalmaskodási és becselmentési magánkereseteket sem véve ki; c) minden, bár ki ellen a városban tartózkodásának ideje alatt eredett és folyamatba tett oly árjegyzéki vagy lakbéri követelés fölött, mellyel a város valamely lakosnak tartozik; d) minden oly adóssági követelések fölött, mellyek a városi telekkönyvbe vannak betáblázva.“ Jánosovics (Temesvár) A felolvasott szakasz b) pontját úgy kívánja módosíttatni, hogy abból a következő záradék: „ha nemesek is, de a város határára kívül ingatlan értékkel nem bírnak, kiharadjon; mert a 25. Sbn lehetne azt inkább megemlíteni. Koller (Pestv.) A b) pontnak kérdéses záradékát szinte kihagyatni kéri. Komlóssy (Debreczen) Ezen kitétel bíraskodási zavarokat idézhetne elő, mert így a nemes, ha legkisebb fekvő jóságga van is a városban kívül, nem lehetne városi hatóság alá vonni. Kuluncsics (Szabadka) A b) ponti záradékot a város határára kívül bírakra néve a 25. Sba kívánja tétetni; vagy a felolvasott S helyett a kormány javaslat 24 Szt kéri elfogadtatni, mint t. i. melly legjobban kiegyenlíti városoknak a nemesek irányában igényeit. Ezen kormányjavaslati szakasz következőleg hangzik: „A városi községnek azon meglepedett nemes tagjai, kik a város területén kívül ingatlan nemesi vagyon valóságos birtokában vannak, a 20. Sbn foglalt eseteken fölül még valamint az adó és az általok folytatott városi kereset s haszonvétel utáni közteher hátrálékai; továbbá a városban lakásuk ideje alatti árjegyzéki, szerződési és házbéri tartozások; nemkülönbén az általok elkövetett kártétel, hatalmaskodás, becsületsértés és minden más, maga után törvényes bírásgot vonzó eselekvésekre néve is, ha a tény városi lakos ellen vitetett véghez, a városi törvényhatóság alá tartoznak.“ A záradék kihagyását követelték még: Markovics (Szeged), Martini (Soprony), Fábri (Bártfa), Janicsári (Komárom város), Baranyai (Kassa), Zomboresevics (Szabadka), Szonyei (Lőcse), mindnyáján a territorialis hatóság érdekében követelvé az; s ezen záradék helyett többek közülök a fenebb idézett s közölt kormányjavaslati 24. S. erre vonatkozó részét kívánván elfogadtatni. Szentkirályi Mór: Azt mondják a városi követ urak, hogy a b) pont nem világos, és alkalmasint igazuk van; mertha így marad a szerkezet, akkor a város nemesek, de még a város határára kívül fekvő vagyont bíró nemesek ellen sem itélhetne; azért következőleg kívánja módosíttatni a b) pontot: „minden állandó lakosok ellen, ha nemesek is, és ha az utóbbiak a város határára kívül ingatlan értékkel nem bírnak, bárminemű követelések fölött“ stb.

Szabó (Temes): A kormány szerkezetet pártolja. Bónis (Szaboles): A kerületi választvány szerkezetével mellett kíván maradni, különben is csak redactionalis különbség levén a kettő közl. Paczoly (Hont): Nem akarja a nemeseket kiváltságoktól megfosztani, mert ez által a nemes elvonatván

a megyétől, a megyék municipális jogai esonkittatnának; kívánja azért, hogy személyeikre nézve ne vetessenek a nemesek városi hatóság alá, mert kárt fog okozni. Semsey (Sáros), Simon (Soprony), Rakovszky (Liptó), a szerkezetet kívánja megtartatni, s ez utolsó különösen a birtokos nemeset még a lakbérre nézve is szolgabíró elibe kívánja idéztetni. Moesonyi (Temes): A temesvári követ értelmében nyilatkozott. Balog K. (Győr): A territorialis hatóság tisztá idejé szerint a mint egy megye más megyéhez áll, úgy kell egy városnak is más hatóság irányában állani. Ha ezen szerkezet állana, úgy egy dúsgazdag pénztözsér egy talpalattnyi földet fog venni a város határára kívül, hogy a városban ne bíraskodjanak rajta. Ezért szóló kihagyatni kívánja a záradékot.

Szentkirályi M. Magyarazza a szerkezetet. Az a pont semmi különbséget nem tesz; a b) pontban azon idea foglaltatik, hogy kik a város határára bírnak, azok belé vannak olvadvá a városba; kik pedig kívül bírnak, azok nem olvadvák belé, és ezekre nézve ki kell mondani, hogy a megye bíraskodása alá tartoznak, mert így volt az eddigis. Egy principiumot nem kell szem elől téveszteni: actor debet sequi forum incauti; mert ha ez így nem lenne, akkor a nemesnek két bírója volna, birtokára nézve a megye, lakását illetőleg pedig a város. Maradjon tehát a nemesre nézve városon kívül birtokaira nézve az eddigi szokás. Paczoly (Hont). Ezen szerkezetben a nemesre nézve le van mondva mindenről; azért indítványozza: hogy a megyében nem bíró nemes tökéletesen vessék ki a megyei hatóság alól. Fiat justitia et pœreat mundus! Vagy maradjanak, mint eddig, a nemesek a megye alatt személyileg; vagy meg kell tőlök tagadni a befolyást a megyei igazgatásba. Ezután szavazatra bocsátatott az elnökség által azon kérdés: vajjon maradjon-e a szerkezet, vagy nem? és már szavazott is néhány követ de Szaboles követére (Bónis) jöven a szavazás, — ellen mondott a szavazásnak, miután még több megyei s különösen városi követek kívánják a tárgyhöz szólni, mielőtt pedig nem lehet a szavazást még a többségnek sem elhatározni. Ezzel vége lett a szavazásnak, s a további tanácskozás a következő ülésre halasztatott.

24dik országos ülés a t. k. és r. n. l. (e' közlés kezdetén hibásan állott 23ik orsz. ülés). (Vége.) — Bónis S. (Szaboles) méltányosnak tán nem fog Horvátország követe mondani, ha három beszédét összefogom; pedig őt lehet méltánytalannak tartani, ki itt mindig jogokat követel. Engedjen meg a mélt. személynek ur, az illedelem szükséges az igaz; de midőn itt mindig jogemlegetést hall az ember, ki hazáját szereti, lehetetlen föl nem indulnia. Horvátország követei azt mondják, hogy indigénak teremthetnek; ez egy új jogkövetelés, mi történik azért, mert ott egy párt dolgozik, melly párt sem magyar, sem horvát, hanem illyr, melly párt a kormány törvénytelen pártolásával emelkedett erőre. Ha ezen illyrek honosíthatnának, akkor a törvényhozás meg lenne semmisítve. Szóló az ilyenmű jogkövetelések ellen mond. — Pázmány Dienes (Komáromm.) Horvátország érdemes követe — kit érdemesek azért mond, mert committensei akarátját híven teljesíti — azt mondja, hogy a honosítottak Horvátország provincialis gyűlése előtt tették le az esküt; ez mindenkinek szabadságában áll, ha a magyarországi országgyűlésen honosítottak. Szóló a szűnyogot golyó bissal nem lövi, s így a horvátországi követek jogköveteléseikkel nem bajlódik; de van egy körülmény, mit szem elől nem lehet téveszteni. Van egy párt Horvátországban a kormány pártfogása alatt, s ezen pártnak a követ ur főnöke, s mint illyennek eljárása gátolja hazánk előhaladását. Azonban a monarchiának mostani állásában, nehogy a dissolutio processusát elősegítse, türelem kívánatik és mérséklet, nehogy rosszabbá váljék a dolog. Ezért szóló a horvátországi követ urnak, mint illyr főnöknek előadását nem méltatja feleletre. Egyébírát a szerkezet megtartására szavaz.

Kossuth L.: A szerencsétlen horvát ügy mellett mindig azon lelkesedéssel vezéreltetett, hogy az tisztába hozassék; nem boszút állás, hanem kiegyenlítés szelleme vezérli a választványban is; ő volt, ki a honosítási tör. javaslatban a magyar nyelv tudását az elengedhetlen föltételek közé nem akarta tenni, miért követársai haragját szinte magára vont; tette pedig ezt azért, mert tudta, hogy a horvát követknél mit fog előidézni. Attól nem fél szóló, hogy a horvátok a jog határát majd átlépjék, s hogy majd rosszabb lesz a dolog. Szóló, nehogy a naplóba bemenendő azon nyilatkozata a horvátországi követnek, mintha azon kifejezése által a törvénynek: „domini vagy nobiles croatae“ az értelmét, hogy horvát nemesek is volnának, következtetést vonjon maga után:

kinyilatkoztatja, hogy az illy követelés jogbitorlás. Azon kijelentésre, mintha itt Horvátország törvényes követei volnának, kinyilatkoztatja: hogy ő olyanoknak a követ urakat nem ismeri el, miután Zágráb. petitiót nyújtott ellenük s megválasztásuk ellen. Tehát még decisiótól függ, hogy törvényesen ülnek-e itt; addig pedig, mint mindenütt a világon, eltűretnek; s ezért szóló sem vitatja mostani állásukat. A választványban szinte ben volt foglalva, hogy azon horvát tartományi gyűlések törvényeseknek nem ismértettek; s így a követ urak nem hivatkozhatnak arra, hogy ezen tábla által elismértettek volna. Egyébiránt az eddigi állás föntartása mellett szóló követeknek tartja Horvátország képviselőit. A magyar nyelvet illetőleg szóló, miután valamit el akar érni, kevesebbel is megelégszik; s mivel a nehézséget nem akarja szaporítani: tehát a szerkezetre szavaz.

Személynök: Én csak annyit mondtam, hogy addig, míg határozat által ki nem mondatik, hogy a horvátországi követek megválasztása s állása törvénytelen, el kell őket követeknek mindig ismerni. Károlyi (Nógrád). A magyar nyelvet — a gyárasok kivételével — minden honosodni akaróra föltétlen kellének ismeri. Osegovich M. (Horv.) Köszöni személynök ő méltóságának, hogy törvényességüket kimondotta s így pártfogás alá vette. Midőn a zágrábi petitió s horvátügy a választványban kiadott, szó sem volt arról, hogy törvénytelen volna a horvát követek állása. Ez hát világnál világosabb, s azért azt, hogy egy ember ellene felszólalt, tekintetbe nem lehet venni. Arra, mit Turopolja grófja mondott, szóló nem felel; mert azt méltóságga alattinak tartja. A követ ur — mond szóló — dictatorságot gyakorol, nemesek a hazának, hanem Turopoljának s Zágrábnak is szerencsétlenségére. Ne méltóztassanak a sebeket felszaggatni t. rendek! azon nemzeti lét utáni küzdés, mellyel Horvátország jogait védi, nem separationalis irány; illy hiedelem fölött a kapcsoltszajnálkozásukat nyilvánították, mert ők nem separativisták. A honosítást illetőleg szóló azt mondja, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatban a t. rendek a honosítási jogot egyes törvényhatóságga is megadják, és csak küldőtől akarják azt megtagadni! Szóló ismét visszamenő követei állása törvényességének themájára, mondja: hogy Pozsony megye követeinek a horvátügyre nézve tett indítványában egy szó sem volt arról, sem a határozatban nem mondatott ki, hogy a horvát követek választásának érvényességéről határozzanak; továbbá a verificationalis választványban is elhatározatott, hogy mi itt úgy ülünk, mint törvényes követek. Személynök: A többség a magyar nyelvet elengedhetlen föltételek közé kívánja sorozni. Tolnay (Zala) Tiszteletli Horvátország követeinek állását azért is, mivel a tábla kimondotta, hogy tovább nem akar menni a verificatióban, mint a mult országgyűlésen. De Turopolja követeinek igazolására kimondja: mikint megyéje Zágrábme gyétől megkérte, hogy jelentse, mikint Zágráb megye rendei be nem folytak a követválasztásba a tartományi gyűlés miatt. Horvátország követei jogokat követel; mondja meg követ ur, kik azon municipális jogok, mellyeket bir Horvátország. Zágráb megye két harmadát teszi a horvátországi nemességnek, két harmad adót fizet, Zágráb megye külön kíván képviseltetni, s nem a horvát követek által, mint a kiknek választásába be sem folyt; és mégis Horvátország követei az annak lenni a követ urak?

Josipovich (Turopolja): Személynök ő méltóságának figyelmeztetésére megjegyzi, hogy küldőji utasítását teszi, kik parancsolják, hogy ne ismerje el azon urakat ott követeknek, és ő igen jól tudja utasítását, s azért engedelmeskedik annak. Ezután Horvátország követeihez fordulva mond szóló: dictator vagyok? bár annyiba kerülne az urak azon dictatorság, mint nekem, ki minden pereimet elvesztem. Szóló azt mondja, hogy ő a fejedelem leghívebb embere, és ha a dolog arra kerülne, ő fejtét oda vinné a csatáért; de tudja, hogy azaz ur (horvát követ) otthon maradna. Dictator vagyok? és még sem lehet bemennem a gyűlésbe. Mi fizetünk, az urak meg majd elengedik a többi egymás közt. Hát ki a dictator? Az ur, ki egy fölrást Pozsonyból leküldött, hogy azt küldjék fel Bécsbe. Szóló kinyilatkoztatja, hogy azon kérdéses tartományi ülés nem volt az, minek mondatik, hanem comedia. — Olgyay (Pozsonym.) Pestm. követeinek előadását magáévá teszi. Horvátország irányában úgy tette indítványát, hogy a tartományi ülés nem törvényes, és így abból természetesen következik, hogy annak minden követkevényei nem törvényesek. Hogy tehát abból, mit akkorán ingerültség elhárítása tekintetéből elhallgatott, ne vonjanak jogot a horvát követek: most kijelenti, hogy Horvátország

1848.

mel, hogy előbb a pénztárnoki jogoktól elvontatni elkészítették a követei részvételen közgyűlésen ennyiben részvevő, legalább akon február 13-án

szentpéter martius tisztartóságban, a közérzés utgadatni. — Válaszombérelt tartó hivatalal. 1-3 t. pontos másokán (hatodikán) tartandó nyilatkozatok késznek. 3-3 t.

tartományi gyűlésének semmi végzéseit, köveit, utasításait, törvényeseknek el nem ismeri. — Justh (Turóc) ha Turópolya követét megfeddette a m. személynek ur, megvárta volna, hogy mint e' táblának elnöke megintette volna a' horvátországi követet is 's rendre utasította volna, és akkor meg nem történt volna talán az, mi megtörtént. Bónis (Szabolcs) Horvát. köv. azt mondá, a' szőnyegen levő t. javaslat szerint minden egyes törvényhatóság honosíthat, és csak Horvátországra nézve nem akarják kiterjeszteni a' rendek a' jogot; szóló erre azt mondja: hogy ez nem logika, hanem sophisma. A' fejedelemnek és nemzetnek meg volt honosítási jogajövendőre nézve meg akarják azt osztani a' törvényhatóságokkal, mely által Horvátország is honosít; honosít pedig úgy, hogy a' honosított jövőre ne folyhasson a' törvényhozásba.

Osego vich (Horvátország): Rágalomnak nyilvánítja, mit Turópolya köve mondott, hogy ő mint dictator a' főbírást leküldötte volna. Abban, hogy egyes kövek kijelentették állása irányában el nem ismerésüket, nem látja a' tábla határozatát; azért az ellen ovást tesz, mint szinte ovást tesz a' magyar nyelvre nézve is. Biró (Arad): Horvátország követének magát kiadó azon urat nem ismeri olyannak utasítása értelmében is; és Horvátországnak minden követelt honosítási jogát bitorlottnak nyilatkoztatja. Kossuth Lajos: A' választvány a' horvátügyben adandó véleményezésre küldetett ki 's az véleményezni fog mindenről, mi azzal kapcsolatban 's összefüggésben áll. Szóló szinte mint Pozsonymegye köve, nem ismeri Horvátország képviselőit követeknek 's utasításait törvénytelennek tartja. Szóló nem akar most semmi határozatot hozni, ha csak az nem mondatná ki, hogy ezen dolgon már túl vagyunk. Horvátország köveit nem honosítási jogot kívántak, hanem hivatkoztak a' már létező gyakorlatra. Ezen gyakorlat jogbitorlásnak nevezi; és határozatot kér hozni, hogy ez, ha eddig történt, törvénytelen volt. Farkas (Pozsega): Turópolya követének feleli, hogy nem volt comedia a' tartományi gyűlés, hanem törvényes, a' millyennek kellett lenni.

Szapolyai (Verőce): Küldöji nevében szinte nyilatkoztatja, hogy nem tartja a' tartományi gyűlést komédiának, hanem olyannak, millyennek annak lennie kellett; akkor lett volna komédia — ugymond szóló — ha úgy tartatott volna, mint Turópolya köve igényli. Tomcsányi (Békes): Szinte nem ismeri el Horvátország követét addig törvényesnek, míg el nem határozzatik, hogy az (A' tábla: mindnyájan.) Smáich (Buccari): Ő sem tartja komédiának a' kérdéses tartományi ülést. Dubravay (Szerém) hasonló értelemben van. Hyczy Kálmán ítélőmester: a' 3. §. 1. sz. pontjával jön tehát, hogy a' honosodni akaró „a' magyar nyelvet tudja.“

Személyök: Későre járván az idő, hónapra halasztom a' további tanácskozást.

48ik kerül. ülés febr. 5én. (Elnökök: gr. Andrásy M. és Borj Pál Torna és Hont köveit. Jegyző: Szabó M. tárgy: a' k. leirat a' megyei kormányzás ügyében a' mult országgy. óta tett intézkedések iránt.)

Szentiványi K. Gömör köve köv. indítványt tón: Ki a' jelen országgyűlést figyelemmel kísérté, ki a' választási javaslatot elolasta, két körülményt vehetett észre, mindenk előtt egy mérsékelt hangulatot még azon kérdésekben is, melyek természetüknél fogva nagyobb ingerültséget idéznek elő; de észrevehette az is, hogy mi figyelmünk az alkotmányos intézmények kifejlődésére fordítva, ez által a' sérelmek elkövetését lehetetlenné kívántuk tenni; bebizonyítottuk választási iratokban azt is, hogy mi a' teendők első stadiumában a' specialis gravaminális pertractatiohoz nem ragaszkodtunk, ezen tért el nem hagyjuk ugyan, de nem is kerestük; kimondottuk, hogy mi nem akarva, hanem csak kényszerítve fogunk a' gravaminális specialis téren föllépni, kinek e' módor nem tetszik, az vagy a' mérsékelt hangulatnak nem barátja, vagy az alkotmányos élet manifestációjának ellensége, mert mi a' választási iratokban is, mielőtt az új rendszer iránti sérelmet részletesen tárgyaltuk volna, módort, alkalmat akartunk nyújtani annak megszüntetésére nézve. En most is, midőn arról van szó, mit tegyünk a' fölolvastott k. leirattal, e' téren kívánok megmaradni, mert van reményem, hogy a' gravaminális specialis pertractatio nélkül is lehet célt érni, 's e' reményemet fölséges fejedelmem személyéhez, 's azon magas állású férfinak hazafiai működéséhez kötöm, kit a' közbizalom a' nádori székbe ültetett. Méltóztassanak a' tek. RRk megengedni, hogy ezen k. k. leirat fölött véleményemet kimondjam. En ezen k. k. leiratot nem tekinthetem olyannak, mely sérelmünket végképen megszüntetné, de tekintem egy közelítő lépésnek, mely a' sérelem megszüntetéséhez 's az annyira szükség-s nyugodalom eszközéséhez vezethet. Mindenek előtt hálát kívánok kifejezteni ő felsége személye iránt, hogy az alkotmányt sérthetetlenül föntartani, 's ezt január 30ki leiratában kimondani kegyelmes volt, miről ugyan ő felsége személyét tekintve, nem is kételkedtünk. Hálanyilvánításunkat oda is kiterjeszteni kívánom, hogy a' megyei rendszer körül az országgyűlésen kívül tett intézkedésekből eredő aggodalminkat figyelembe véve, azoknak eloszlására tulajdon akaratainál fogva atyai gondját kiterjesztette. De ki kell mondanunk azt is, hogy aggodalmink nem alaptalannak, 's miután fejedelmi szavát bírjuk, hogy a' megyei rendszer tökéletes épségben megtartani 's a' főispáni hivatal törvényes állásába vissza fog helyezni, ezen szándéknak valószínűsítésére szükséges az ugynevezett új rendszert minden következtetéssel valóssággal meg is szüntetni, szükséges továbbá, hogy a' közigazgatás a' helytartótanács utján kormányoztassék, 's a' megyei dolgokban csak a' megye utján történjenek

intézkedések, 's a' főbírási jognak teljes épségben megtartása mellett; szükséges tovább a' főispáni hivatal a' törvény által nem ismert, 's az 1827ki resolutio által is csak kivételes esetekben föntartott administratorság megszüntetésével minden tekintetben 's minden körülmények megszüntetésével, melyek az új rendszer következtései, előbbeni törvényes állásába visszahelyeztetni, egyszersmind pedig őket oda utasítani, hogy az 1723. évi 56. t. c. szem előtt tartva, a' főispánok ne adminisztráljanak, hanem az administratio fölött örökjének; végtére szükségesnek tartom ő felségét megkérni, hogy ő felsége kegyelmes akaratának illy értelemben tettleges végrehajtása által még ezen országgyűlés alatt adja jeleit, mert így mentetünk föl panaszaink és sérelmeink részletes tárgyalásától 's így eszközölhetik azon nyugodalom, mely az előttünk álló nevezetes 's milliommokat érdeklő munkálatok teljesítésére szükséges.

Lónyay M. Bereg köv. a' k. k. leirat célját, 's azon indokokat, mikből keletkezett, vevén vizsgálat alá, véleménye szerint annak célja a' kormány intézkedéseiből a' megyei rendszer iránt támadt aggodalmakat megszüntetni, 's az alkotmányra féltékeny nemzetet megnyugtani, miután az administratorok sűrűbb kinevezését a' megyei mozgékonyabb élet szükségessé tevő, 's hogy az 1723: 56 megsértése szándékban sem volt. Jövőre pedig ígéri ő felsége, hogy az administratorok kinevezését csak kivételes esetekben fogja alkalmazni, 's a' főispáni méltóságot teljes épségben fentartani 's őket a' hivatalos akadályok megszüntetésével visszahelyezni határozott akarata. E' szerint úgy hiszi, hogy ő felségéhez intézendő föliratunkban ki kellene fejteni, hogy ámbár a' főispánok mellőztével a' behozott új rendszert káros hatásának tartjuk, — jelenben nem szándékszunk aggodalminkat fejtegetni, mivel ő felsége biztosít, hogy az új rendszer csak kivételes esetekre fog alkalmaztatni, 's a' megyei szerkezet és főispáni méltóság épségben tartani, 's minélelőbb törvényes állásaikba visszahelyezni szándokollatik. Mondjuk ki, hogy ezen aggodalom eloszlásától, mely az alkotmány iránti féltékenységből eredett, reméljük a' kor-kérdéseknek alkotmányos iránybani megoldását 's ez leend a' trón legerősebb támasza. Nyilvánítsuk azért ő felségének hálánkat, hogy aggodalminkat megelőzőleg eloszlítani szándékozott. Ha ez történik, egy alkotmányos elv sem áldoztatik föl, 's elérjük az, mire utasítása szerint sürgetnie kelle a' kormányt, hogy a' főispánok helyett administratorok csak kivételes esetekben alkalmaztassanak; másként ha a' gömöri indítvány fogadtatnék el, a' főrendek a' részletekbe nem egyezvén, akkor mi elvesztenők a' tért, mely a' kibékülésre vezet, el azt, hogy a' főispáni méltóság megőrzése végett az administratorok kinevezését csak kivételesen megengedő törvények alkottassanak.

Szentiványi V. (Liptó köv.) Ámbár megyéje nincs azon kedvetlen sorsban, hogy az administratori rendszerben egyedi sérelmet érezzen: mégis a' többi törvényhatóságok iránti rokonszenv és részvételnél fogva, az erre felhívó körlevelek indokolása után — megyéje is sérelemnek tekintti az adminisztratori rendszert. E' rendszer a' választási irati viták alkalmakor e' tábla legkülönbözőbb kapacitásai által annyira elmelel és erős okokkal törvénytelennek és károsnak lenni bebizonyított, hogy most mellőzve a' részletes fejtegetést elnéve tartja e' következtetést röviden előterjeszteni. E' rendszer 1) törvénytelen, 2) taktikátlan, 3) absolutisticus. — Törvénytelen, mert a' főispánok alkotmányos állását korlátozza, vagy alárendeltté teszi, részint pedig nullificálja, holott a' nemzet ezek állását annyira kívánta biztosítani, hogy kinevezését a' kir. jogok közé sorozá, elmozdításuk ellen pedig több törvény által gondoskodott az országgyűlés. — A' főispánoknak e' kétségtelen jogaik jelen rendszer megtámadá, különösen az örökös főispánoknak tulajdonjogába is belevág. Taktikátlan, mert önkényes jelleménél fogva országszerte kétséget és gyanút kelt a' nemzetben, hogy miután a' főispánok jogait megtámadta, még jogterjeszkedésbe is ereszkedett bizalmatlanságot idézván. 'S nem fordulnak el elő önkénytelenség is illy kombinációk, — hogy miután eléggé készeknek nem látják a' főispánokat azon czélköz létesítésére, melyekre a' kormány használni kívánta, hihetőleg annak törvénytelennek kell lenni. De gyakorlatilag is taktikátlan e' rendszer, mert az 52 főispán közül alig akad néhány, ki a' kormány céljainak ellenszegült volna, kik szinte vagy élére álltak a' pártnak, vagy neutraliter viselék magukat a' megyei kormányzás iránt. Most sok főispán ellenségét látja az adminisztratorban, 's a' helyett hogy a' kormány érdekében együtt munkálnának, az adminisztrator igyekszik főispánja tekintélyét lerontani, elnépszerűsíteni, terveit megbuktatni, hogy a' megürülő főispáni hivatalra igényt formálhasson e' szerint. Mi az absolutismus illeti, az kétségtelen, mert hol az igazgató hatalom a' fejedelem és nemzet között fölösztva van, midőn a' kormány a' nemzet tudtán kívül intézkedéseket tesz egy aristokratiko-monarchicus országban — az absolutismus. Ennélfogva pártolja a' gömöri indítványt. — Somsi P. Baranya köve küldöji és elvrokonai nézete az új rendszer felől ismérések, ezekhez képest nem tekintheti e' leiratot másnak, mint ő felsége atyáskodó szándoka magasztos kifolyásának, mely által alattvalóinak még képzelt aggodalmait is eloszlítani 's az

ebből eredő bizalmatlanságot csirájában elfojtani szándékozik. Látja ebből, hogy ő felsége az országgyűlésnek eredményét nem akarja meghiusítani, 's a' kormány részéről mindent megteendőnek akar, mi a' kérdések megoldásához kívánatlik. Üdvözlí e' tekintetből a' leiratot, bár ő és elvrokonai fölöslegnek tartják, de mivel ő felsége az aggodalmak megszüntetésére fölösztal, ott ő nehézségeket támasztani nem akar, azért pártolja Bereg indítványát.

Elnök: Nem levén fölírva senki, — kérdezi: akar é valaki még szólni a' tárgyzhoz? mire Kossuth a' hallgatóság harsány éljenzése közt fölkel, és a' zaj lecsillapultával szólni kezd.

Kossuth (Pestm. k.) Gömör érd. köv. igen jól jegyzé meg, miként bármestereséget fordítanak a' hisztória elferdítésére, most nem sikerülend az orsz. gyűlést úgy eltorzítani, hogy az ellenzéki párt — melyet isten tartson meg — ráfoghassák, miszerint merő újhuzásból akadályokat keres a' reform haladásában, minek bizonyossága a' jelen eljárás is. Kérdi, volt e' tárgy, mellynél a' reform megállítását akará az ellenzék, — nem feledé azonban az alkotmányos kötelességet, 's oda nem hagyva sodortatni magát, hogy a' reform akármi-ként eszközöltesék? Legyen a' törvényhozó test nyugodt, hogy számot vehet azzal, a' mit tud. Tudjuk pedig Europa jelen körülményeit, fejedelmünk atyáskodó szándokát, és nádorunknak a' nemzet iránti hajlamát. E' körülményekből merítve tanulságot, Bereg indítványát nem fogadhatja el, mintha elenyészett volna az aggodalom. Bármilyen e' nap következtvénye, e' véleményhez nem járulhat, mert azon határozatot, hogy az aggodalom megszűnt, a' nemzet czáfolná meg. E' leiratban van olyas, minek örvendünk lehet, mert benne ő felsége kimutatá, mellyben soha sem kételkedtünk — atyai szándokát, mellynek ha a' bureaucratia utját nem állaná, Magyarország nem lennének sérelmei. (Helyeslés.) Nem kételkedik ő felsége azon, hogy a' nemzet szereti 's örvend, hogy e' szeretettől lelkesítve ő felsége atyai gondját kiterjeszté sérelmeink orvoslására. Ha alkotmányos nemzet nem volnánk, ha az 1790: 10. valóság volna, e' leiratban megnyugodhatnánk, hogy egyes adminisztratorok többé nem késettendik a' nemzet akaratát. De mert alkotmányos nemzet vagyunk — e' leirat még nem nyugtathat meg bennünket, 's látjuk, hogy nemcsak nincs az aggodalom elenyészte, sőt a' királyi biztosítás után is még 32 adminisztrator van (a' hallgatóság zajos tetszését nyilvánítja) miért van ez így? azért é, hogy nincs úgy lelkesítve a' fejedelem, mint volt 1827ben? nem! — de mert a' kormány eljárása ő felsége akaratjával nincsen összhangzásban. Köszönetet szavaz ő is ő felségének, ki alkotmányunkat újra biztosítani szándékozott, köszönetet azon magas állású férfinak, ki az aggodalom elhárítása végett ő felsége figyelmét a' nemzetre irányozva, a' kiegyenlítés ösvényét fölkeresni iparkodott, és ha a' rendek az egyes sebek fölzagatása helyett e' tere lépnek, méltánylást érdemlenek, de előszámlálják a' kívánatokat, mellyek a' nemzet aggodalmait megszüntetésére szükségeseknek látszanak. Gömör szerint tehát írjuk meg ő fels. hogy az új rendszer legrövidebb idő alatt szüntessék meg; továbbá, hogy a' megyei szerkezet féltékenyen őrzött épsége meg van csorbítva, — mert a' közigazgatás nem a' helytartó tanács utján, de praesidialisok által történik, mellyekre a' törvények mellőztével a' helytartó tanács észrevételeit sem teheti meg, sőt az adminisztrator még a' megyével sem közli azt. Helyesnek tartja Gömör indítványa nyomán ő felségét megkérni, hogy a' helytartó tanács utján történjék a' közigazgatás, 's az által közöltessék ő felsége akaratja a' megye rendivel. Nem az a' sérelem — mint Bereg szeretné elhárítani, mert 32 adminisztrator van, — e' körül is forog a' sérelem, de legfőbb a' rendszer maga, mert tudna szóló főispánokat is nevezni, kik csupán névre 's nem eljárásra különböznek az adminisztratoroktól, kiknek tehát állása szinte törvénytelen. Ezért fog ő kezét Gömörrel, ha mint ő indítványozá ő fels. a' főispánokat hivatalaikba valóssággal visszahelyezi, 's oda utasítja, hogy ne adminisztráljanak, hanem az adminisztratio fölött örökjének. Szükség ő felségével tudni, hogy az országgyűlési tárgyalásoknak nagyobb sikere csak úgy leend, ha a' nemzet aggodalmait megszüntetésére mielőbb intézkedéseket teend, 's még ez országgy. alatt adja szándokának jeleit. Mert az akarat fogantatás nélkül nem nyugtathatna meg; biztosítson tehát arról, hogy az új rendszer megszűnt minden következtvényeivel együtt. És csak ez által érzi magát fölmentve, megtenni indítványát az administ. ellen, különben ha a' beregi indítvány fogadtatnék el, semmi nem mentheti mint Pest követét ebéli kötelességétől. Most Gömör hangulatát akarja követni, mely érdemes követ urnak hazafiai resignációjába került; fogadjuk el az indítványt 's ne discutiáljunk, mert ez csak ingerültségre vezet, lehetetlen levén egyes sebeket föl nem szagatni. Bónis S. (Szabolcs k.) Hallgatni néha arany: azért fölújja a' rket, eredmény kedvéért fogadják el a' gömöri indítványt minden discussio nélkül, mert ez keserű mező. Babarczy A. (Csongrád): A' hallgatóság pizszegéssel fogadván fölálltá kijelenti, hogy a' pizszegés minden józan gon-

dolgozónak becsületére válik, mire újabb kitörvén a' pizs- szegés, az előbbieket ismétlé. A' zaj szüntével Szabolcs követe nyomán ő sem vitakozik, azért szavazást sürgetve pártolja a' beregi indítványt.

Elnök által kitűzve: vajjon a' gömöri vagy beregi indítvány fogadtatik e' el? A' gömörre szavaztak: Pozsony, Nyitra, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Somogy, Zólyom, Fejér, Pest, Turóc, Abauj, Zemplén, Ung, Szabolcs, Gömör, Borsod, Heves, Torna, Marmaros, Békes és Arad; a' beregi Soprony — (kijelenté, hogy utasítása szerint az adminisztratori rendszer sérelem, de a' kir. leirat folytán küldöji szelvényében Bereget pártolja), Trencsény, Bars, Hont, Győr, Baranya, Esztergom, Mosony, Tolna, Árva, Bács, Pozsega, Verőcze, Szerém, Sáros, Szatmár, Szepes, Bereg, Ugocsa, Csongrád, Temes, Torontál, Krassó és Horvátország, tehát mindenikre 23, de Beregre szavazván Horvátország is, a' gömöri indítvány megbukott. Csanád és Veszprém nem szavazott. Bihar egyik követe a' beregire szavazott, mire Papszász fölkelvén tragikai jelenetet idézett elé mondván: erkölcsi súlyosság ásta meg a' nemzetek sírját, megéjje világos utasítása szerint az ottani iszonyu zavarok folytán is sérelem az adminisztratori rendszer — azért Gömör indítványát pártolnia követi kötelessége; ekként a' szavazat elidült. — A' terem szörnnyü zajongásban volt, sokan hinni sem akarván a' szavazás ez eredményét, míg Kossuth nem nyilatkozta a' dolog uagy létét: mire aztán folytatólag szólni kezdett.

Kossuth L. (Pestm. köv.) Most vessen számot magával a' győztes párt, igazolják magukat küldöik előtt, hogy fellették azt a' leiratban, mit Bereg követének indítványozni tett. Nincs azonban még kimondva, hogy az adminisztratori rendszer nem sérelem, melyre nézve, ha leszorítanak bennünket a' mérséklet teréről, indítványozza, hogy az e' tárgyban kiküldött választvány munkálata beadására szólítsák föl, hogy mielőbb discutiálhassanak a' sérelem fölött.

Babarczy (Csongrád) Meglepő reá és elvokonira nézve, hogy midőn ő k tisztelek az alkotványt — (erre nagy zugás támadt a' hallgatók között, 's a' lecsillapuló zaj és piszegas után ismét előlről kezdé szónok mondanóit, eljutván azonban az alkotvány szöveg, négyszeri zugás által szakasztott meg beszéde) és másként nem tisztelvén, mint a' többség akarata nyilvánul, ez orsz. gyűlés folytán is számos kérdésnél meghajoltak a' többség akarata előtt. A' választvány tárgyalatásakor mondák, hogy ingerültséget szűlne többségünk. Reá akkor válaszolá még, hogy épen a' conservatív párt küzd lérfias loyaltással. Midőn e' leiratban ő felsége az aggodalmakat eloszlatni szándékozik, hogy a' haladási kérdések megoldása ne gátoltsák, midőn a' többség e' leiratban megnyugszik, melyben ő felsége kimondja, hogy főispáni helyetteseket csak kivételes esetekben fog alkalmaztatni, mint eddiglen is levé, midőn ő felsége nyilvánítja, hogy alkotványos esküjét megtartani akarja, 's midőn mondja, hogy az alkotvány megsértése esze ágában sem volt, — és a' többség ebben megnyugszik, akkor azt állítani, hogy az ellenzék kisebbségben maradtával ingerültség lesz, akkor ha az országgyűlés eredménytelenül szétoszlik, — nem a' conservatív, de az ellenzék lesz oka, ha szép reményeink meghiusulnak. A' többség, mely a' leiratban megnyugvást lelt, nem leend olly gyáva, hogy határozatát egy második többség által lerontatni engedje. Mit mondanának azon követről, kit miután a' kegyelmes kir. leirat megnyugtattott, most megint gravaminális térre menne által? Az adminisztratori rendszer többé tárgyalás alá nem jöhet, míg e' többség megmarad. Kinek ez ellen kifogása van, kövesse a' törvényes gyakorlatot, ott az országos ülés, mire nézve előre kijelenti, — hogy ha ottan többsége nem lenne, a' határozatnak alá rendeli magát. — Bónis (Szabolcs k.) az ellenzék és conservatív párt között — mondá előtte szóló — nagy a' különbség. — Hála istennek! — igen nagy. Előtte szólott csak azon különbséget emlité, hogy a' conservatív rész a' többségnek hódolni szokott. Elfeledé szónok, hogy van egy program, hol Babarczy consiliarius is alá van írva, melyben mondatik, — hogy a' conservativek mindaddig leszavazzák az ellenzék, míg többségre nem vergődnek. A' pesti indítvány azonban nem nullificálja a' többség akarata, mert ki volt é mondva, hogy az adminisztratori rendszer nem sérelem? Egyébiránt figyelmezteti előtte szólót barátságosan, hogy ha rendet akar, ne beszéljen ollyast, mi rendet bont. Nem tetszett neki az általa előidézett piszegas? de bezeg tetszett az éljen collegiájától! Azt mondá továbbá előtte szólott, hogy az országgyűlés eredménytelenségének mi leszünk okai. Ezt engedelmevel — visszautasitom. Mi küzdünk hazafiságból — 's itt van a' köztünki különbség, küzdünk sikerért, bár sokszor sikert sem remélhetünk, 's e' küzdelmért jutalmat nem várhatunk, mert leggyakrabban töviskoszoru minden küzdelmünk bére. Rágalom tehát az, hogy mi legyünk az eredménytelenség okai. Miért küzdenénk egyebért, mint sikerért? Előtte szóló is — elhiszi — akar sikert, akar néhány kormányférfiu is, de nem mindannyian. Mi meg vagyunk győződve, — hogy fenséges nádorunknak legjobb volt szándoka, ám de a'

kormány megbuktatni akará az ellenzék, hogy legyen ürügye kibujni szövetségünkől azon néhánynak, kik régen a' tulsó részre kívánkoztanak. — Azért kívánom, hogy a' pesti indítvány fölött az adminisztratori sérelem ügyben tanácskozzunk. Habukunk kell, bukjunk lérfiasan.

Tomesányi (Békes k.): Csongrád a' hallgatóság ellen kikelt 's méltán; ha a' hallgatóság megszorításáról kellendtanácskozni, ő leend első, ki a' korlátozást ajánlandja. (Mindnyáján — hallatszék a' követektől). Csongrád vádolá az oppositót, pedig épen az ellenzék az, mely Magyarországot megmenti. Hogy a' jelen többséget tisztelje, az — ki tudja, miként harmincz megye utasítása szerint sérelem az új rendszer — erkölcsi lehetségét kíván. Ki hallgathatná el békesen a' bihari és honti zavarokat? Soprony azt mondja, mivel újabb utasítása szerint az admin. rendszer sérelem, tehát Bereggel szavaz. Már kiézt megfoghatja, különös tehetséggel kell bírnia. Horvátország követeire, kik a' beregi indítványra szavaztak, mielőtt valóságos képviselőkül elismertetnének, kívánja szóló, hogy vizsgálat alá vétessék: vajjon kik ezek az ott ülő urak? 3 megye nem is szavazott. És illy alapokon nyugszik a' többség, most kérdem Csongrádtól: ok vannak é a' méltányosság terén, midőn mi 30 szavazattal bírvá, békes uton akarók a' bajokat kiegyenlíteni, 's általok jégre viteték? És még szemünkre merik lobbantani, hogy mi rombolánk, pedig ha ez or. gyűléshez kötött remények meghiusulandanak, az egyedül az ellenpárt miatt történik. Elhiszi ugyan szóló, hogy Csongrád is akar valami reformot, például néhány vasutat, de azt is absolutistic irányban akarja, míg mi alkotványos uton akarjuk. Ezek folytán indítványozza, hogy a' horvát sérelemben működő választványadja be munkálatait 's Pest indítványa tárgyalassék.

Somsi P. (Baranya k.) Tudja mint fájt az, midőn a' szeretettel ölelt kedvenc eszmétől elíteltünk, és azért az ellenzék jelen állását teljesen méltányolja. Azonban szomorú dolog, hogy e' kedvenc eszmét még a' többség ellenében is vitatják. — A' programi vádra azt mondja, nem igaz, 's igen sajnálja — hogy — zsebjében nem levén — elő nem mutathatja a' vádalaptalanságát. Szabolcs az orsz. gyűlés eredménytelenségét ránk és a' kormányra hárítaná. Ebben a' kölesönt megadjuk egymásnak. Szabolcs követét lovagiasnak tartja, semhogy valakit vádoljon, ki nincs jelen. Pestnek indítványát azon értelemben nem ellenzi, mikép egyes adminisztratorok, vagy akár főispánok törvénytelenségei tárgyalassanak, mert ezt sérelemnül fölpanaszolni minden egyes megyének joga van, de az egész rendszerről e' leirat folytán szó sem lehet, mertha volt is sérelem, általa megszüntetett. Békes kikelt az ellen, hogy 30 megyének utasításában van az adminisztratori sérelem: ő is panaszkodhatott volna, hogy ámbár 30 megye tisztán köszönő válasz feliratot kívánt, — mégis letévé azt az ellenzék. Ne feszegessük az utasításokat. Egyébiránt ismétli, hogy a' pesti indítványt a' főnebbi értelemben elfogadják; de kívánja egyuttal, hogy a' jelen leirat által az új rendszer iránti aggodalom megszűnven, az e' tárgyban kiküldött sérelmi választvány, mint süszégtelen — szüntetessék meg. (Folyt. köv.)

Előleges. A' febr. hó 10kén tartott főrendi országos ülésben az örökvaltság tárgyában hozott választványt olvasatott és hitelesített; a' szerkezet csekély módosítások tételével a' rendi táblához átküldetni határozatott. Ezután tárgyalás alá vétettek és el is fogadtattak a' következő rendi üzenetek, u. m. üzenet a' mutatkozó in-ég elhárítására; a' sérelmek és kívánatok tárgybani választvány kiküldetése iránt; gr. Schmid eg Kálmán, b. Horozky A. és b. Balducci A. nak az országgyűlésre meg nem lett hivatásuk kérdésében; a' bányatörvénykönyvre kiadandó k. k. válasz sürgetésé tárgyazó fölirat fölterjesztése iránt; 's végre a' vágúhelyi prépost, és Pozsony városnak az országgyűlésre meg nem lett jelenésök miatti megidézletést javaslo üzenet. — A' rendi tábla febr. 9. tanácskozányt tartott a' k. k. leirat fölötti viták folytán; a' 10ki kerületi ülést pedig közbejött akadályok miatt nem tarthaták meg.

BUDAPESTI NAPLÓ.

Az iparegylet köréből ismét egy, az iparos világra szerföltött üdvös hatással leendő jelenségét van szerencsénk köztudomásra bocsátunk. Szerencsénknek nevezük azért, mert alig létezik tárgy, melynek jobban örvendénénk, mint hasonló haladási lépéseknek a' közipar mezején. Ugyanis az iparegylet erőszeti osztálya dr. A. Renslein elnökölete alatt minden hó első 's utolsó szerdáján este 6—7 óra közt tartandó társalgási cyclust nyitott az ipar ezer ágai 's anyagai közelebb, népszerű, rövid ismertetésére minden érdekllett 's e' mult hó 19kén egy a' nagyobb sulyok emelése 's feladásánál különös előnyvel alkalmazható gép mintájának bemutatása 's magyarázatával a' feltaláló*) kezdé meg, mit iparegyleti építési 's rajtánár Glemby Károly érdekes előadása az építési anyagok 's névszerint a' téglá fölött követe, honnan aztán alkalmat von magának a' nemzeti muzeumnál termézetosztályi derék ör S. dler tanár, mint ki jelesen a' téglanyag buvárlatával is már számos év óta foglalkodik, némely utbaigazító, általános megjegyzések tételére, melyeket igen szívesen hallánk a' nagyérdemü tanártól. Folyó hó 9kén (első szer-

*) Schiffkorn, erősz a' lánchidtól.

dán ünnep volt) egy könyvnyomdási gép mutatott be, mellyel folyton egyenes 's végein egyforma távolságban egymástól álló körsugarakat vezethetni a' központból — 's ismét S. dler tanár értekezék 1) a' porcellánagyagu tégláról, 2) a' kövekről 's e' véggett a' földisme legelső elemein kezdé magyarázatát, mellyet a' szép számu hallgatóság feszült érdekekkel mind végig hallgata. Az iparegylet szerencsét kívánhat magának a' nyereség miatt, mellyet dr. Sadler urban tett, ki munkahalmozott órái közül egyet, szép és durreal-isméreteinek az iparos világalközlésére szánni sziveskedett. A' széles tudományu tanár nem adhatott nagyobb ajándokot az iparegyletnek, mellynek nem volt egyhamar üdvösb gondolata hasonló társalgásnál.

Es ipar ismét! Egy eszt. lesz, hogy a' „pesti gép-építő 's vasöntő gyári társaság“ megalakult — a' hengeralmi társaságtól elváltan 's önállólag egy saját részvényes testületben — 's ime évfordulatkor már dolgozni fog a' nagyszerü gépgyár és vasöntöde új, tetemes erővel, egy külön épületben. Az általvett eddigi műhelyeken most is szorgalmasan működik 's örül az ember lelke hasonló fürgeség látásán. Szerződése szerint 10 ezer mázsáig szolgáltat vasöntvényeket a' társaság a' lánchid-építési igazgatóságnak — 's most is már egy gépet készit Bécsbe! Kinek ideje engedi, megléje meg a' nagyszerü gyárt 's mostani működésén is örvendhet, hát még ha majd a' készülöben levő műhelyek dolgozatnak! A' társaság alaptökeje 200—300 ezer pftra határozatott, mellyből részvények utján 170 ezer már biztosítva van. Kívánatos, hogy a' 300 ezer ft. minél hamarább irassék alá. Az új társulatnak szabályait a' „Társalkodó“ban közlendjük.

Szóljunk keveset a' művészetről is. Marastoni festő akademiáját a' nemzet figyelmébe ajánlanunk olly szent kötelességünk, a' milyen buzgó vágyunk a' művészet minden ágainak 's e' szerint a' festészetnek is hazánkban szíárd megalapítása 's terjesztése. Ki tagadná, hogy ezek a' műveltség, i-és, polgarisodás hatalmas, nélkülözhetlen emeltyűji? És mégis vannak elleneik, magoknak az arra hivatottaknak sorából! Fájdalom! ez tapasztalatunk Marastoni festő akademiájánál is. De daczára minden ármányának, bátran előre nemeslelkü férfiu! te megtöröd a' göröngyös utat 's érdemkoszoru nem fog elmaradni sulyos küzdelmid 's fáradsalmitól. És ehez még, csak a' jégkébli részvéltenség ne hervasztaná a' zsenge virágot, mit művészetparlag hazánkba ültetel. — Ismételve figyelmeztetjük a' nemzetet ez intézetre, melly nemcsak diszére válik, de süszégsévé is lón hazánkknak 's mellyre emélfogva nyitandó bőségszarujából szinte hogy pár éltető cseppet jutasson, nem annyira mi, mint inkább a' haza disze 's haladása kívánja. —

Febr. 3kán esti órákban tartott fővárosi leánynevelő intézetünk egyik legjelesbikében — Mayerffynében a' dunaparton — válogatott vendégkoszoru jelenlétében egy kis hangverseny, főleg a' növendék lánykáknak nemesebb élvezetü társalgásokba lassankint vezetése végett; mert valamin az élet rendes folyamában előforduló köznapi foglalkozásokra kell oktatás, ugy megkívántatik ollykor ollykor szoktatás a' társaságos életmódhoz, az egykor sz. badabb élvezetekhez is, a' jó nevelés szelleme sem hozván magával, hogy a' leánykák, minden ártatlan öröm, vigalom vagy mozgástól egészen megfosztottan neveltsenek.

A' „pesti nemzeti casino pénztári állodalma (tán állapota?) 1847ki jan. 1jétől dec. 31keig,“ szép díszlete 's virágzására, valamint állandó szilárdságára mutat az intézetnek, mellynek rövid 20 év után kamatozó tőkéji 47,808 pftra rúgnak! ezekből a' fentebbi gép és vasöntőgyár részvényire 10 ezer pfot fordíta. Ideaszámítván azonkívül némely elmaradt tartozások öszszegét — 18,200 's pénztári maradványul 3707 pfot, a' casino mostani valóságos 's remélhető öszszes pénzértéke 69,716 pft! Czélját a' társulat üdvösen nem teljesítheti, mint ha közhasznu vállalatainkat polyvást ápoló karjaival ölelendí, mit a' nemzeti casinótól méltán 's várhatunk. ☺

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

Somogymegye tanácskozás alá vétetelt az országgyűlési tárgyakkal foglalkozó választványnak mult évi nov. 25én tartott közgyűlési 4651k sz. a. véleményzés végett kiadott k. k. előterjesztések fölötti azon jelentése, hogy a' k. előterjesztések minden pontjaira nézve az anya utasításokban a' megye ohajtásit tájékozó fő elvek 's irány ki levén jeöltve a' részletes utasítás csak akkor leend süszéges, midőn az ez értelemben munkálkodó országos és kerületi választványok jelentéseiket beadandják, 's ehhez képest követ uu. az orsz. választványi munkálatok rögtön megküldésére lennének utasítandók. Melly vélemény elfogadtván, orsz. követ urak oda utasítottak, hogy az orsz. és kerületi választványok munkálatit rögtön szebes postán küldjék meg; ezzel kapcsolatban orsz. követ uu. megbizattak, — hogy az országgyűlés minden iratait két példányban megszerelvén, azok koronkenti megküldéséről gondoskodjanak.

Szinte országgyűlési utasítások végett megbizott választvány előterjeszté azon véleményét, hogy a' magyar alkotványos nemzet a' dicsón uralkodó házhoz csatlakozása által a' birodalomhoz tartozó nemzetek irányában közös barát 's ellenségi viszonyán kívül semmi kormányzati egység alá nem jöven, valamint saját alkotványát és törvényit, ugy saját kormányzati jogát is fentartotta. A' hon alkotványa 's önkormányzati joggyakorlata szerint a' fejdelem személyében öszpontositott felségi jog a' kormányzati kötelességtől elkülönítettven, midőn amaz a' nemzet törvény szerint koronázott királyaira ruházta, ezt részben törvények által körül írva a' végrehajtó hatalomra bizta, részben hatóságai által önmaga gyakorolja. E' saját kormányzati jogállapot az 1723. 2. és 1790: 10. törvényen kívül minden koronázásakor hittel erősítettett. Mind ezek ellenére azonban a' nemzet saját kormányának függését önérdéke 's jóllétének háttérbe szorítása által kénytelenítettven érezni, az 1790: 10. törvény élet-

be léptetését a hon teendőinek legfőbbikeül tekinti. — Melly véleményben kifejtett nézeteket a kk. és rr. sajtóikká tévén, országgyűlési követ uraknak utasításul adatni rendelték, hogy minden erélyes lépést elkövetvén, a törvényhozás minden tényezőit felhíván és szükség esetében az alkotmányos biztosítékok eszközeit használván oda munkáljanak, hogy a hon alkotmányos kormányza az öszbirodalom kormányától függetlenné tételvén — az a nemzet életének kifolyása legyen. Továbbá a nm. helytartótanácsnak az 1723: 102 és 1790: 14 törvényekben körülírt kormányzati hatásköre s tekintete visszaállítván, a birodalom kormányától függetlenné tétessék s egyedül a haza törvényei és nemzetgyűlés ellenébeni felelősség által korlátoztassék s ekként a haza belügyének kormányzata az ország keblébe tételvén s a hon javát mellesz idegen érdek befolyásától fölmentvén, a nemzet fölvirágzását és ez által az uralkodóház hatalma öregbítését eszközölje. — Szinte az országgyűlési választvány az 1843: 4 és 5 törvény kiegészítéséül azon javaslatot terjeszté elő, hogy az idézett törvények által nemnemesekre kiterjesztett birtokolhatóság és hivatalképesség — részint a birtok egyenlenség s majd minden megye szokásai szerint különböző adó terhelhetősége, részint a hivatalra választási képességgel felruházott választási jog nélkülözése miatt nem idején elő a kívánt eredményt: miután a hivatalra választási képességre magasb politikai joglépcsőzet a választási jognál, az idézett törvények észteni következetessége követeli, hogy minden megválasztott nem nemes egyszersmind választási joggal ruháztassék fel. A birtokolhatóság törvényének kiegészítésénél pedig miután alkotmányunk szelleme szerint a szabad birtok politikai joggyakorlattal volt összekötve, s törvény által lenne megállapítandó, hogy a szabad birtok választási s tanácskozási képességet adjon, s a nemnemesek által birt szabad birtokot aránytalanul terhelő adó kivételére nézve kiegyenlítő országos intézkedés tétessék. Melly javaslat elfogadtatván, országos követ uraknak országgyűlésen teendő előterjesztés végett utasításul adatni rendeltetett.

Országgyűlési követ urak mult évi decemb. 1től 3ik sz. alatti jelentésükben tudósítják a megyét, hogy időközben a sajtó, József nádor-émlék, horvát viszonyok, követigazolás jövén tanácskozási alá, ezek érdemében országos és kerületi választványok küldettek ki, a választóírat hat napi vitatkozás után az adminisztratori rendszer, horvátországi tartománygyűlés egyoldalú rendezése, részek vissza nem csatoltatása, főleg a kormányának 1790: 10. törvény ellenérei nem független állása kiemelésével s végre évenkénti országgyűlés kéreccsel nyert többséget. Továbbá a köz teherviselés kerülvén szönyegre, a házi adó 29 — az orsz. pénztár 42 szótöbbséget nyert, a hadi adó elvállalása pedig 15 szó kisebbségben maradt. Megküldik egyszersmind az országgyűlési röpívek 30, 36ik számaikat. Melly jelentésből értesülvén a kk. és rr., hogy az orsz. pénztár nagyobb többségnek örvend, mintsem a házi adó; bár mennyire ohajtanák a hon anyagi előmenetelének eszközeit hozzájárulásukkal is gyarapítani, azt azonban mindenkor a hon szaggatott érdekeinek egyesítése alapján kívánják eszközölni: mihez képest úgy levén meggyőződve, hogy a hon első kötelessége a hazai belételek megosztása, s csak ennek alapján remélhető az orsz. pénztár által előidézteni kívánt anyagi jóllét, követ urakat oda utasítai kívánták, hogy előbb a házi pénztár megosztásán munkálkodjanak; s csak ennek életbeléptetése esetén s egyedül ennek alapján, mint melly nemesak megyei belszerkezetünknek, de alkotmányos nemzeti létünknek is főbiztosítéka, járuljanak az orsz. pénztárhoz; melly utasításnak pártolására az ország minden hatóságai körlevél által felhivatni rendeltettek. —

Ugyan országgyűlési követ urak mult évi decemb. 21től 4ik sz. alatti jelentésükben tudósítják a megyét, hogy a m. főrendek sem az országgyűlési újság, sem a választóíratiránti üzenetét a kk. és rr. nek el nem fogadták. azon okból tehát, hogy a kiindulási pont s irány különbözővén s elvek levén ellentétben, a két tábla közti egyesülés iránt remény sem lehet — e választóírat a kk. és rr. részéről letétetett, egyszersmind a sérelmek öszszeszedésére választvány nevezetett; a felségének pedig a nemzet nyelve iránt tanúsított atyai hajlamaért

köszönetet tolnácsolói táblai határozat rendeltetett. — Végre megküldik az országos iratok röpíveit. Melly jelentésben körülírt szilárdságát az alsó táblának a kk. és rr. méltányos elismeréssel sajtóikká tévén s követ urak illy szellembeni eljárását helyeselvén, továbbra is utasításul adni kívánták országos követ uraknak, hogy a két tábla között minden ügyben ohajtott egyetértést csak ott lehetvén üdvösen elérni, hol a kiindulásban elkülönbség nem létezik, jövőre is mind azon alkalommal, hol elvek feloldozása nélkül a két tábla közötti kiegyenlítés alkudozás útján nem remélhető, az alsó táblának hasonló szellembeni eljárásához csatlakozzanak. Sőt a kk. és rr. bármennyire érzérik a kor parancsolta szükségeknek — hasonló törvények általi elintézését, üdvösbnek látják a haladási reményeket is jobb időkre halasztani, mintsem azokat alkotmányos elvek áldozatával s absolutistius irányban haladás árán megvásárolni: mihez képest követ urakat oda utasítai rendelték, hogy magokat az országgyűlés siker-kereséséül elkapadni nem engedve azon legyenek, hogy inkább eredmény nélkül oszljék el az országgyűlés, mintsem a nemzet függetlenségét s alkotmányos állását anyagi jólléttel kecségtel, de alkotmányos elveket áldozó törvények által alá ásatni engedjék. Melly utasítás pártolására a hon hatóságai körlevél által felhivatni egyszersmind jelen gyűlés alatt hozott követutasító végzések követ uraknak sebes postán felküldetni rendeltettek.

Hírlapi tudósítás nyomán figyelmeztetvén a kk. és rr. hogy a Helvetziából menekült jesuiták B e c s b e n pártfogásra találván, részökre iskolanyitást terveztetik. Melly figyelmeztetésből a kk. és rr. m. közelség tekintetéből aggodalmat merítvén, országgyűlési követ uraknak feladni kívánták, hogy a jelen állapot fentartását s törvény általi biztosítását indítványozzák.

Zabolcs megye közönsége a Moldvában és Bukovinában lakó magyarok letelepítését eszközözendő honosítási törvényjavaslatot eszközölvén, annak pártolására a megyét felhija. Melly javaslatból egyedül a csángó magyarok iránti előadás fogadtatván el pártolattatás végett, országgyűlési követ uraknak e végzéssel együtt kiadni rendeltetett.

KÜLFÖLD.

AMERIKA. A washingtoni kormány elhatározá Scott tábornoknak, a közle s alvezérei közl támadt egyenlenségek miatt, visszahívását állomásáról s ezen rendszabályt a többi, ugyanazon villongásba bonyolult főbb tisztre is kiterjesztendi. Rangsorozat szerint Butler vezérőrnagy következnék a főparancsnokságban. Egy más tudósítás szerint Taylor tábornok van az említett állomásra rendeltetve.

PORTUGÁLIA. A követkammera folyvást kiegészítetlen. Costa Cabral vonakodik a párizsi követiséget elfogadni, — mert pártja erősségénél fogvást ismét a kormányra juthatást reméli. Beira tartományban nagyszámu guerilla csapat mutatkozott s had-osztályok küldettek ki ellene. Lissabonban jan. 8kán állítólag egy katonai lázongástámadt, mellynek oka szabadságra boesátás megtagadása volt.

Folyó esztendő jan. 19keig terjedő tudósítások szomorú rajzát adják ez ország politikai életének. — 12keig a eortes naponkint elhatalmaték, mivel még folyvást hiányzott a tagok megkivántató száma. Végül elhatározzák a jelenvolt követek az előmunkálai ügyeket kevesebb számu tagokkal is, mint mennyit a törvény kíván, megkezdni. Mindazáltal a trónbeszéd fölötti vitaközébe csak akkor szándékoztak boesátkozni, midőn legalább 72 követ lesz jelen. Magában az országban rablás és gyilkolás volt napirenden. Saldanha marsal helyébe de Francos báró nevezetett hadminiszterre s Costa Cabral a párizsi követi állomásra májusnál előbb nem menend — addig tehát elég ideje van fondorkodásra, mellynek következtében még tán nem is fog menni Párizsba.

SPANYOLORSZÁG. A congressus-többség, mint látzik el fogja a Salamancáféle ügyet ejteni, mert ha ez folyamatba jó, akkor nem lesz vége a sok nyilvános botránynak, miután a volt pénzügyminiszterre hárított vádak csak egy tagját képezik az elődei által elkövetett vétségláncolatnak. Narvaez tábornok egyébiránt újra kijelenté a congressusban, miszerint a kormány Salamanca ügyében semleges viselendi magát. — Számos carlistapárti, kik Pavia tábornok-hirdette boesánat következtében a hatóságoknál jelentkeztek, mint más büntények okozói, kivégeztettek. A cataloniai levelek ez ellen erősen kikelnek.

ANGLIA. Sir Franklin fölkeresésére már két hajó béreltetet Parancsnokaul e vállalatnak a kifizető tulajdonu kapitány sir James Clark Ross, unokája a szinte híres éjszaki sarkutazó kapitány sir John Rossnak, választatott — előbbi mintegy négy év előtt tért egy sarkutazásról vissza.

Nov. 26kai jó reményfoki tudósítások szerint 5 katonatiszt a 73. ezredből, kik könnyelműen a britt táborból eltávoztak, a kafferektől megtámadtatván, agyonverettek s kegyetlenül megcsontkítottak. Somers ezredes, ki bajtársai megboszulása végett egy portázásra vállalkozott, a kaffereket megtámadta, 23 emberöket megölte s 18kán a Key folyón kelt át, további üldözésekül.

Manchester városban jan. 28kán a szabadkereskedési csarnokban egy nagy lakoma tartatott, előbb a gabnatorv. elleni társulatot képviselt parlamenti tagok választásának megünneplésére. Tizenkét asztal, mellyek mindegyikénél 120 személy vehete részt, tölté be a nagy terem alsó részét, míg a karzatok szinte zsufolásig tömve valának; egészen véve mintegy 3 ezer személy volt jelen — majd mindnyájan a közép osztályból. Az elnökséget Wilson vezette s a jelenvolt parlamenti tagok közt valának: Cobden, Gibson, Bright, Brotherton, Henry, Thomson ezredes, Heywood, Ewart, dr. Bowring és mások. Előül terjedelmesen szölt a gyülekezet céljáról, melly a fenebb említeten kívül, egyszersmind nyilatkozás a kereskedési szabadság mellett általános.

Valamint tehát kimondá véleményét, miszerint Russell lordnak kötelessége a gabnatorvényeket még a hátralevő rövid törvényes létezési időre sem léptetni életbe, ugy nyilvánítja, mikép a kereskedési szabadság hívei, kiknek legértelmeseb képviselői a gyülekezetben jelen vannak, elhatározzák egész erővel oda munkálni, hogy a hajózási törvények is megszüntessenek, s hogy a nyugatindiai természetek egygyedaránságának vége szakadjon. Wilson ur a királynőért emelt poharat, mit még öt áldomás követe s ezekből a gyülekezet legjelentékesb férfiai alkalmat vőnek magoknak, hosszasan beszédekbeni kiemelésére a szabad kereskedés érdekeinek, nemesak, hanem a fontosabb napi kérdések s névszerint a hazavédelem és zsidó-fölzabadtatási ügy körül fölvilágosításokra is. Cobden ur az állandó sergek megszüntetése mellett beszélt, s kijelenté, miszerint őt a mostani haditárvá nagyon szomorítja. Mindig azt remélte, ugymond, mikép a szabad kereskedés egyik legjobb eredménye: közbéke-szilárdulás leend. És most, egy rövid év után hogy újabb békekezességet nyertek, Wellington herczeg, kinek egyik lába már a sírban, előlép s a kezét, melly már kardot forgatni nem bír, egy levélírássra használja, melly két szomszéd nagy nemzet szunnyadó ellenséges előitéleteit újra fölleszti. Szónok a francziákat nagyon dicséri, s a mostani háboru aggodalmakat azon üres félelemhez egy orosz kiszállástól hasonlítja, melly évek előtt tollat ragadtatott vele, különbentán egész életében sem leendett más mint egy iparkodó kereskedő. Övék — az adózók dolga elhatározni: vajjon megengedjék e, hogy még több vörös és kék kabátos ember (katona) egy az ő véleménye szerint hasztalan életet henyeségben töltönn? Állítá, hogy jóllehet a közvélemény nem egészen mellette nyilatkozik, mégis bizonyosan tudja, hogy a yorkshirei West-Riding, hogy Lancashire, London, Edinburg, Glasgow az ő véleményében osztoznak! (zajos tetszés.) Figyelmeztetem honfittársimat, ugymond beszéde végén, álljanak ellen minden kísértetnek, nehogy azt higyük elveink után elleneink, hogy mi nem vagyunk őszinték reformainkban s ezek csak kelepce más népek számára. Ne legyünk türelmetlenek, ha más nemzetek csak lassan követik az angol példákat. Mi a szabadkereskedésből világbéke-hírnököt akarunk csinálni. Midőn az olajfa-csemetét ültettük, nem reméltük, hogy a zonnal dus gyümölcsöket aratunk belőle; de reméltük, hogy a gyümölcsök maga idején eljönnek, s isten segédelmivel meg is fognak azok egykor érni.

20ik szám.

Vendégfogadó bérbeadása. Ts. Fejérmegyében, Budáról felé az esztendő postauton, 4 postaállomásra fekvő Adony városban, az ugynevezett „Szarvas” vendéglő, a hozzá egy tagban tartozó 42 hold jó minőségű földekkel és négy hold kaszálóréttel, az kikötési iránt, az adonyi tisztartói hivatalnál, urasági italk mérési jogával f. évi sz. György

Pesti József-hengermalom. Miután a pesti hengermalom, miként több év óta, ugy az idén is a pesti öbudi és más izraelita községek számára a most nevezett községek különös felügyelése alatt készit pesach-sék. Az igazgatóság.

naptól 3 vagy 6 következő esztendőre martius hó 12dik (tizenketedikén) a tisztartóságban, szokott reggeli órákban tartandó közárverés útján a többet ígérőnek bérbé fog adni. — Válasszani kívánók értekezhetnek e haszonbérlet kikötési iránt, az adonyi tisztartói hivatalnál, 2-3

Iszta f. felszólítatnak tehát más izraelita községek is, mellyek ezen pesach-sékből venni kívánnak, hogy ezen kívánásukat annak idejében vagy a malom-igazgatóságnál, vagy ezen malom legközelebb izraelita lisztárusainál jelentgék. Az igazgatóság. 2-2

É R T E S Í T Ő.

1848.

Meghívás a magyar kereskedelmi társaság közgyűlésére.

Szerencsése van alulírt választványnak jelenteni, miszerint a magyar kereskedelmi-társaságnak évenkénti rendes közgyűlése az idén martius hó 18kán fog tartatni délután 5 órakor az Ipáregyesület szállásán, Ujvilág-utczai Ilkeyféle 365. sz. alatti házban, mellyre a tevékenyesek tisztelettel meghívatnak azon szives kérés kijelentése mellett: méltóztassanak részvényeiket az alapszabályok 44. §a értelmében vagy előre a társaság pénztári hivatalánál letenni, vagy a közgyűlés színe előtt felmutatni. Tárgyai a közgyűlésnek következők:

- a) jelentés a társaság munkálatairól;
- b) a lefolyt évi mérleg előterjesztése;
- c) az osztalék meghatározása.

Kelt Pesten, február 7én 1848. A magyar kereskedelmi társaság választvány. 2-3

Dunavizállás: Budán, febr. 10kén 4' 5" 0" az 0 fölött.

Szerkeszti Helmezy Mihály. — Nyomatik Trattner-Károlyi betűvel, uri-utca 453. szám.